

BIJLAGE

Overzicht Voortgang Q1 t/m Q3 Statenvoorstel Slavernijverleden

Inleiding

Op 8 februari 2023 is het Statenvoorstel Slavernijverleden aangenomen. In het Statenvoorstel is opgenomen dat Provinciale Staten elk half jaar op de hoogte worden gebracht van de vorderingen. Op 4 juli 2023 is de eerste voortgangsrapportage gedeeld en op 27 februari 2024 de tweede voortgangsrapportage. Voorliggend document geeft een actueel overzicht van de voortgang van de uitvoering van het Statenvoorstel Slavernijverleden Q1 2024 tot en met Q3 2024.

Voortgang uitvoering Statenvoorstel Slavernijverleden Q1 – Q3 2024

Keti Koti Dialoogtafel

In het Statenvoorstel is opgenomen dat er wordt deelgenomen aan en/of gestart wordt met dialoogsessies met de samenleving over het slavernijverleden. Op 21 maart 2024, de Internationale Dag tegen Racisme & Discriminatie, is in samenwerking met ROC Midden Nederland een Keti Koti Dialoogtafel georganiseerd t.b.v. het vergroten van het bewustzijn in de samenleving en het stimuleren van de dialoog (zie voortgangsrapportage 27 februari 2024).

Leernetwerkbijeenkomst gemeenten

Ook is in het Statenvoorstel opgenomen dat activiteiten in de provincie in het kader van het Nationale Herdenkingsjaar Slavernijverleden worden ondersteund. Voorafgaand aan het Herdenkingsjaar is onder de gemeenten in de Provincie Utrecht geïnventariseerd welke activiteiten zij ondernemen omtrent het slavernijverleden. Doel was om een beter beeld te krijgen van wat er reeds in de provincie speelt, waaraan kan worden deelgenomen én waar de provincie mogelijk een aanjagende rol kan vervullen. Diverse gemeenten gaven vervolgens aan graag kennis met elkaar te willen delen op dit onderwerp.

Tweede netwerkbijeenkomst

Om in de gemeenten in de provincie bewustwording te creëren en het gesprek aan te jagen, wordt op 21 november aanstaande een leernetwerkbijeenkomst voor gemeenten en organisaties georganiseerd in het provinciehuis. Gedurende het herdenkingsjaar zijn er in diverse gemeenten activiteiten ondernomen. Om blijvend aandacht te schenken aan het slavernijverleden wordt er op 21 november gesproken over de borging in alle organisaties, de aanstaande activiteiten en hoe we elkaar kunnen versterken.

Stadswandeling Sporen van het Slavernijverleden Utrecht

Op diverse plekken in de provincie zijn de sporen van het slavernijverleden nog goed zichtbaar. Op 15 mei jl. namen diverse Statenleden en Gedeputeerde Rob van Muilekom deel aan de Utrechtse stadswandeling Sporen van het Slavernijverleden.

Onderzoek naar de rol van de Staten van Utrecht bij het slavernijverleden

In het Statenvoorstel heeft GS de opdracht gekregen om een wetenschappelijk onderzoek op te starten naar de rol die het provinciebestuur heeft gehad in de slavernij en de economische en sociale gevolgen hiervan. Op 3 juli jl. kwam de Statenbegeleidingsgroep inzake Slavernijverleden bijeen en zijn de onderzoeksvragen vastgesteld. Een onderzoeksoopdracht is opgesteld en uitgezet en een gesprek met een beoogd onderzoeker is in een vergevorderd stadium. Aan de begeleidingsgroep is kenbaar gemaakt dat het vinden van een onderzoeker niet eenvoudig is, doordat er momenteel vele onderzoekaanvragen van gemeenten, provincies, organisaties en bedrijven over het slavernijverleden liggen.

Onderzoeksoopdracht

In overleg met de begeleidingsgroep zijn de volgende vragen opgesteld voor de onderzoeksopdracht.

Hoofdonderzoeksvraag: Wat is de betrokkenheid van de provinciale overheid (Staten van Utrecht) als instituut bij het slavernijverleden?

Verdiepende onderzoeksvragen:

1. Wie zaten er in de Staten van Utrecht in de periode 1595 (?) -1863;
2. Welke besluiten werden genomen over koloniale kwesties in de Staten van Utrecht, maar ook hoe werd gestemd in de kamer van de WIC/VOC;
3. Welke investeringen werden gedaan/ welke eigendommen hadden de Staten van Utrecht verkregen door of ingericht voor slavernij;
4. Was er sprake van abolitionisme/ tegengeluiden binnen de Staten van Utrecht;

Het gaat om een systematisch, chronologisch overzicht, op basis van bronnen, bestaande onderzoeken en literatuur. Om het onderzoek zo zuiver mogelijk te houden, wordt het onderzoek gekaderd op de rol van de Staten van Utrecht als instituut. Privépersonen zullen ter sprake komen maar er wordt niet ingegaan op privé-geschiedenis en privébezit van deze personen. We verwachten dat onderzoek hiernaar te complex wordt, en daarmee langdurend en zeer kostbaar. Om deze reden is dit onderzoekskader opgesteld. Het doel is een rapportage van eerder genoemde vragen.

De opgestelde onderzoeksvragen dienen als opzet voor de onderzoeker. Het is mogelijk dat de onderzoeker de formulering van de vragen aanpast maar tot hetzelfde doel zullen leiden: de betrokkenheid van de Staten van Utrecht bij het slavernijverleden duidelijk maken. De exacte planning is afhankelijk van de beschikbaarheid van de onderzoeker. In de volgende Statenbrief wordt u hier verder over geïnformeerd. De begeleidingsgroep wordt tijdens het onderzoek betrokken over de stand van zaken en de rapportage.

Tijdens de volgende begeleidingsgroep zal de wijze waarop aandacht wordt gegeven aan de onderzoeksbevindingen centraal staan en de uitwerking voor het duurzaam borgen van het onderwerp met aandacht voor de aanpak van antidiscriminatie.

Aanwezigheid herdenkingen 30 juni en 1 juli

Tijdens de formele afsluiting en herdenking op zondag 30 juni waren gedeputeerde Rob van Muilekom en loco-Commissaris van de Koning Has Bakker aanwezig bij de herdenkingsbijeenkomsten in Amersfoort en Utrecht.

In Amersfoort werd stilgestaan bij de afsluiting van het officiële Herdenkingsjaar Slavernijverleden en legde Rob van Muilekom tijdens de ceremonie een bloemenkrans, om het slavernijverleden en de vele slachtoffers, en helden, te herdenken. Ook in het Griftpark in Utrecht was er een ceremonie, waarbij Has Bakker als loco-Commissaris (ter vervanging van Hans Oosters) namens onze provincie aanwezig was en een bloemenkrans legde.

Inzet Cultuur en Erfgoed

De provincie zet zich in om erfgoed bij een breed en divers publiek bekend maken, zodat zoveel mogelijk mensen ervan kunnen genieten. We hebben dit herdenkingsjaar ons extra ingespannen om het koloniale slavernijverleden beter bekend te maken. Dit hebben we gedaan samen met de erfgoedgemeenschappen en -organisaties in onze provincie.

1. Bewustzijnsproject Franky Bundel en de Utrechtse streekmusea (opdracht tot en met december 2024)

Sinds een jaar werkt beeldend kunstenaar Franky Bundel met de kasteel- en streekmusea samen om het slavernijverleden zichtbaar en bespreekbaar te maken. Hoewel dit project in eerste instantie was gestart met de intentie een overzicht te maken van Utrechtse collecties die ons iets vertellen over het Utrechtse slavernijverleden, bleek dit te hoog gegrepen.

Franky heeft er toen voor gekozen om open gesprekken aan te gaan, niet specifiek op zoek naar collectie of verhalen, want die kennis was/is eigenlijk niet altijd bij de musea aanwezig. De gesprekken gingen in eerste instantie over het museum, de programmering en uiteindelijk ook over het onderwerp slavernijverleden. Franky kon vanuit zijn eigen museale ervaring en kennis van het slavernijverleden vaak de juiste vragen stellen, waardoor er een gesprek kon worden gevoerd over het slavernijverleden van die specifieke streek. Vandaaruit kan er dan met een nieuwe blik naar de collectie worden gekeken, waarna er vaak verhalen in de collecties van de streekmusea tevoorschijn komen, die ons iets vertellen over het koloniale slavernijverleden.

Deze gesprekken hebben inmiddels echt effect. Steeds meer musea bereiden tentoonstellingen voor, ontwikkelen educatiemiddelen of zijn onderzoek gestart (o.a. Hernhuttershuis, Kasteel Amerongen, Stedelijk Museum Vianen, Het Utrechts Archief). Het effect zit echter ook in de houding van de musea. Riep het onderwerp begin 2022 nog weerstand op, nu zijn de musea nieuwsgierig en bereid om op zoek te gaan naar deze verhalen in de collectie en de streek. Om een voorbeeld te geven wat er in een jaar is veranderd: in oktober 2022 organiseerden we een bijeenkomst voor de streekmusea waarbij er ook een workshop over het zoeken naar verhalen over het slavernijverleden werd gegeven. Toen nam daar slechts een enkel museum aan deel. Afgelopen maart 2024 hebben we samen met Franky Bundel en Ricardo Burgzorg (initiatiefnemer van Draden van Ons Slavernij verleden – zie verderop) een workshop verzorgd over het slavernijverleden waar meer dan 20 museummedewerkers aan deelnamen. De komende periode, tot het einde van 2024, blijven we samen met Franky Bundel en de streekmusea werken aan een volgende stap in dit proces, namelijk blijvende zichtbaarheid van het slavernijverleden in de streekmusea.

Inmiddels is Franky Bundel ook, samen met de redactie van UtrechtAltijd, aan het kijken welke verhalen op het verhalenplatform UtrechtAltijd kunnen worden aangevuld met interessante informatie over het koloniale verleden van onze provincie.

2. Project Draden van ons Nederlands slavernijverleden (subsidieverlening en samenwerking musea)

In de periode juni – september 2024 realiseert stichting Villa Maecenatis met verschillende projectpartners in de provincie Utrecht een monumentaal, verhalend wandkleed. Hierin wordt de provinciale geschiedenis in relatie tot het slavernijverleden op artistieke wijze verbeeld. Lokaal historisch onderzoek levert hiervoor de bouwstenen. Landschap Erfgoed Utrecht heeft vervolgens deze informatie verzameld en gedeeld, maar de kunstenaar is ook in contact gebracht met de onderzoekers van 'Slavernij en de stad Utrecht'.

De kunstenaars van de provinciale wandkleden worden door de stichting zelf benaderd. In de provincie Utrecht is de keuze gevallen op vormgever Munir de Vries. Na het voltooiën van het ontwerp zijn de inwoners van de provincie zelf aan zet! Zij zijn het die met vlijt, kunde en plezier samen de vervaardiging van het wandkleed ter hand nemen in verschillende textiele technieken. Het project 'Draden van ons Nederlandse slavernijverleden' brengt mensen samen en stimuleert het bewustzijn van de geschiedenis en de eigen leefomgeving. Door het nationale historische verhaal over het koloniale slavernijverleden op te delen in een provinciaal deelverhaal, komt de geschiedenis voor iedereen heel dichtbij.

We hebben de stichting geholpen om zo veel mogelijk maaklocaties te realiseren, zodat het project zo breed mogelijk in de provincie kan plaatsvinden. Dat doen we in eerste instantie door het netwerk van de kasteel- en streekmusea. Zij hebben kunnen aangeven of ze mee wilden doen en zo ja, als raamwerklocatie of maaklocatie. Een raamwerklocatie is vaak een groter museum, omdat het raamwerk ergens in een grote ruimte moet kunnen staan. In die ruimte gaan professionals en vrijwilligers aan de slag om een deel van het wandkleed te maken. Op een maaklocatie is minder plek nodig, daar wordt vaak met andere technieken (quiltten o.a.) gewerkt aan kleine onderdelen van het wandkleed. We hebben uiteindelijk zeven raamwerklocaties (Centraal Museum, Catharijne Convent, Museum IJsselstein, Kasteel Amerongen, Slot Zuilen, Landhuis Oud-Amelisweerd, Stedelijk Museum Vianen) gevonden en meer dan tien kleinere maaklocaties, zoals de Katoendrukkerij en Wijkmuseum Soesterkwartier in Amersfoort. Voor alle participerende musea geldt dat ze hierbij ook randprogrammering organiseren, zoals lezingen, dans, verhalen vertellen of kinderactiviteiten. In Amersfoort heeft in het kader van het project ook een scholenproject plaatsgevonden.

Er is vanaf 1 juli een enorm aanbod geweest aan activiteiten rondom het Utrechtse slavernijverleden. Artist talks met kunstenaar Mounir de Vries, textielworkshops en lezingen. Het eindresultaat zal een prachtig wandkleed zijn dat een deel van onze provinciegeschiedenis verbeeld. Het wandkleed zal vervolgens door de provincie reizen, zodat iedereen het resultaat kan zien. De stichting is hiervoor in gesprek met locaties, die groot genoeg moeten zijn om het kleed in zijn geheel te aanschouwen. Een eindstation voor het wandkleed is er overigens nog niet. De stichting wil het aan de provincie aanbieden, maar die gesprekken lopen nog.

3. Regionale workshops onderzoek Utrechts slavernijverleden

Tijdens de leernetwerkbijeenkomst 'Slavernijverleden' op 10 november 2023 in het gemeentehuis van Zeist, gaven aanwezigen van de workshop 'onderzoek naar slavernijverleden' aan niet goed te weten hoe een onderzoek in hun gemeente kan worden aangepakt. Saskia van den Berg, projectleider van het onderzoek in Amersfoort, heeft naar aanleiding van die constatering de provincie benaderd om een workshop te ontwikkelen samen met onderzoekers Barbara Essenboom en Dienneke Stam (beiden betrokken bij andere provinciale onderzoeken). De provincie heeft hiervoor inmiddels opdracht gegeven, voor een pilot in de regio Eemland.

Tijdens de workshop, die op 4 en 11 november 2024 plaatsvindt, worden de volgende vragen beantwoord:

- Waar hebben we het over als we over slavernij- en koloniaal verleden spreken?
- Hoe zoek en vind je sporen van slavernijverleden, wat zijn belangrijke manieren van onderzoek?
- Hoe ga je om met dit beladen erfgoed?
- Welke perspectieven en woorden gebruik je in publiekriendelijke teksten of onderschriften?
- Welke weerstand kun je bij jezelf of bij de andere tegen komen? En hoe ga je daarmee om?

Per workshop kunnen 18 personen deelnemen. De workshops zijn bedoeld voor nabestaanden van slaafgemaakten, plaatselijke (amateur) onderzoekers, vrijwilligers van archieven en andere erfgoedinstellingen. We zijn ervan overtuigd dat het aanbieden van dit soort workshops het onderzoek naar regionale slavernijgeschiedenissen zal stimuleren. Op basis van de reacties op deze eerste twee workshops, wordt besloten of de opdracht wordt uitgebreid naar de andere Utrechtse regio's. Een verkenning in welke regio's deze workshop ook kan worden aangeboden - in samenwerking met de regionale archieven- is dan ook onderdeel van de huidige opdracht.

4. Stand subsidieaanvragen m.b.t. slavernijverleden onder de regeling 'publieksbereik erfgoed' 2024

Comité 30 juni/1 juli heeft in 2024 een subsidie ontvangen voor het de herdenking en viering van Keti Koti. Stichting Theaterschool Utrecht heeft in 2024 een subsidie ontvangen voor 'Theater na Keti Koti'. Stichting Villa Maecenas heeft in 2024 een subsidie ontvangen voor het project Draden van ons Nederlandse slavernijverleden.

5. UtrechtAltijd verzamelt de verhalen over het Utrechtse slavernijverleden

Het provinciale verhalenplatform UtrechtAltijd houdt een verhalen- en informatiepagina bij: Slavernijverleden van de provincie Utrecht (utrechtaltijd.nl). Hier worden alle nieuw verschenen artikelen, podcasts en activiteiten samengebracht. De pagina wordt regelmatig geactualiseerd.

6. Informatie voor het onderwijs

Het is belangrijk dat kinderen en jongeren leren over het slavernijverleden. De gevolgen ervan dreunen nog altijd na in de levens van nu. Landschap Erfgoed Utrecht en Kunst Centraal hebben voor het onderwijs een overzichtelijke site met informatie en inspiratie ontwikkeld om dit onderwerp te verwerken in lessen op school. Op de webpagina vind je niet alleen informatie over het slavernijverleden, maar ook praktische lessuggesties, geschikte boekentips en ideeën voor voorstellingen die aansluiten op het thema. Waar nodig is aangegeven wat geschikt is voor welke leeftijd en over welk gebied het gaat.

Ook op de Utrechtse canon in de klas kunnen docenten inmiddels allerlei historische informatie vinden over het Utrechtse slavernijverleden.

Vervolg

Het Herdenkingsjaar Slavernijverleden is op 1 juli 2024 officieel afgelopen, maar de provincie blijft aandacht geven aan onze gedeelde geschiedenis. Met de begeleidingsgroep slavernijverleden wordt in de volgende bijeenkomst verder gesproken over de wijze waarop de provincie blijvende aandacht en zichtbaarheid voor het slavernijverleden kan bewerkstellingen. Dit is ook onderdeel van het programma met de diverse partners op 21 november 2024. Binnen de organisatie kijken we naar het duurzaam in de lijn borgen van aandacht hiervoor. U zult hier verder over worden geïnformeerd in de volgende halfjaarlijkse update. De huidige prognose voor het afronden van het initiatiefvoorstel is eind 2025.